

MỘT SỐ Ý KIẾN TRAO ĐỔI VỚI ÔNG LÊ THÀNH LÂN QUA BÀI “AI LÀ TÁC GIẢ CUỐN SÁCH LỊCH VÀ LỊCH VẠN NIÊN ?”

Lê Quý Nguru*

Qua bài “Ai là tác giả cuốn sách Lịch và lịch vạn niên?” của Phó Giáo sư Tiến sĩ Lê Thành Lân đăng trong tạp chí *Nghiên cứu và Phát triển* số 3 (68). 2008, tôi rất lấy làm vinh hạnh khi bộ sách của tôi đã được một vị giáo sư chuyên về lịch học hàng đầu của Việt Nam đọc rất kỹ rồi cho ý kiến.

Trước tiên tôi xin cảm ơn tạp chí *Nghiên cứu và Phát triển* đã đăng bài của ông Lê Thành Lân phê phán quyển lịch của tôi và cũng nhờ đó mà tôi mới biết rõ thêm suy nghĩ của ông Lân về cuốn sách.

Trong hai năm gần đây ông Lân đã có nhiều bài phê phán tôi cũng như một số tác giả khác về lịch vạn niên. Riêng về những bài phê phán tôi với nội dung tương tự đã đăng qua nhiều báo khắp nước, mà mới nhất là bài ở tạp chí *Huế xưa và nay*, tôi đã trả lời. Nay xin trao đổi với ông về bài viết trên tạp chí *Nghiên cứu và Phát triển*.

Vào năm 2000 tôi cho ra mắt bạn đọc tập sách *Lịch và lịch vạn niên - Âm lịch Dương lịch đối chiếu 1780-2060*. Sách ra đời đã lâu và nay không còn trên thị trường nữa. Như trong lời nói đầu của bộ sách, trong đó chia làm 2 phần:

1. Phần lịch và lịch Việt Nam biên khảo có liên quan đến kiến thức về lịch của Giáo sư Hoàng Xuân Hãn, các phụ bản có liên quan đến các niên đại lịch sử Việt Nam của các tác giả khác (gồm 155 trang).

2. Phần lịch vạn niên thì tham khảo qua lịch của Trung Quốc có trình bày đến 24 tiết, bảng đối chiếu giữa dương lịch ra âm lịch và ngược lại, thứ, can chi, ngũ hành, giờ, kỳ môn, tiết nguyên, sao, kiến tinh (gồm 1.574 trang).

Để khỏi rối rắm trong bài trao đổi này và làm mất thì giờ của độc giả, như tựa đề bài viết của ông đã nói, tôi chỉ xin trình bày ngắn gọn những điều có liên quan đến việc ông đã có ý kiến, ngoài ra những lời phê bình dài dòng có liên quan đến người khác, đến nghề nghiệp và đời tư của tôi như đã nêu trong bài viết, ở đây xin ông cho phép tôi không bàn tới.

- Về lịch của cụ Hoàng Xuân Hãn

Cụ Hoàng Xuân Hãn là một nhà khoa học có uy tín cao trong nhiều lãnh vực. Trước khi biên soạn bộ sách này, tôi được một thân hữu ở nước ngoài tặng cho tập “Lịch và lịch Việt Nam” in ở Pháp. Tôi cho rằng đây là

* Thành phố Huế.

một tập sách quý và muốn nhân rộng ra để mọi người cùng đọc, cùng có tài liệu tham khảo, sau này tập “Lịch và lịch Việt Nam” được in trong tuyển tập của ông và đã xuất bản ở Việt Nam. Như trong lời nói đầu chúng tôi đã giới thiệu là trích dẫn của GS Hoàng Xuân Hãn và ở mục tham khảo chúng tôi cũng có ghi kỹ càng.

- Về các bảng niên biểu lịch sử của Việt Nam

Các bảng niên biểu lịch sử Việt Nam được tham khảo trích dẫn từ nhiều nguồn tư liệu khác nhau, đó là các biểu bảng “Biểu nhất lãm áp dụng cho lịch sử Việt Nam” của GS Bùi Quang Tung, “Biểu niên hiệu các vị vua Việt Nam, Nhất lãm biểu kê thời gian trị vì và niên hiệu các vua Việt Nam” của GS Nguyễn Như Lân. Đây là những biểu bảng tra cứu lịch sử tiện lợi và đã được dùng rộng rãi trước đây ở miền Nam, tôi cũng trích đăng để đọc giả tiện lợi trong lúc tra cứu. Trong lúc trích đăng chúng tôi có ghi nguồn gốc xuất xứ. Vì tôi không phải là người nghiên cứu về lịch sử cho nên phải vay mượn lại tài liệu của các giáo sư có uy tín, cũng như ông là người không chuyên về tiền cổ nên phải vay mượn lại của Nguyễn Anh Huy trong tập sách của ông. Do thiếu thốn tư liệu, chỉ dùng một vài tài liệu đã xuất bản rất lâu của các giáo sư ở miền Nam mà tôi đã dùng, mặc dù có những điều không cập nhật với hiện nay, nhưng trình độ của họ đối với tôi là bậc thầy về biên niên sử, tôi luôn kính trọng những bậc đàn anh đi trước và tôi chỉ là người kế thừa. Tôi nghĩ rằng những gì của người đi trước đã công bố cần nên để cho thế hệ sau kế thừa, tham khảo và phổ biến, không nên ích kỷ.

- Về lịch của cụ Nguyễn Như Lân

Trong lúc tôi thực hiện tập lịch này, nhờ công nghệ thông tin và lịch được lập trình trên máy tính qua trình Pascal, nhờ vào những tài liệu của lịch vạn niên Trung Quốc mà chúng tôi đã nhập liệu và cho ra kết quả dễ dàng. Nếu ai đã có dịp dùng tập lịch của cụ Nguyễn Như Lân thì hẳn biết, cụ là người của thế hệ trước chúng ta rất lâu cho nên cụ soạn tập lịch này vừa ghi chú, thứ thì bằng chữ Pháp, tháng âm lịch thì chú bằng chữ Hán, còn can chi của ngày âm lịch thì chỉ ghi chú một con số, khi muốn tính thì phải giải mã theo thập lục hoa giáp. Sách soạn âm lịch chạy phụ thuộc theo dương lịch. Cụ tham khảo nhiều tài liệu của Tiết Trọng Tam và Âu Dương Di (Trung Quốc). Trong khi chúng tôi lập trình trên máy tính dương lịch lại chạy phụ thuộc theo âm lịch, tính được cả can chi liên tục, ngũ hành, giờ, và sao (của ngày), kiến, sao, và địa chi (của tháng), dùng đối chiếu giữa âm lịch và dương lịch cho từng ngày là những điều mà nhà giáo Nguyễn Như Lân chưa làm được. Cho nên việc ông quy kết tôi chỉ lấy lịch của cụ Lân là không có cơ sở, mà tôi dùng lịch đó để tham khảo thêm cho công việc soạn lịch của mình trong khi kết hợp với tài liệu lịch của Trung Quốc.

Ngày nay, bước vượt trội của các ngành nghề đều nhờ khoa công nghệ thông tin, cách soạn lịch cũng như các phần mềm tra cứu hay chuyển đổi ngày âm qua dương hoặc ngược lại đều đã được khai thác triệt để trong lãnh

vực lập trình, có lẽ ông chỉ mới thấy hai phần mềm của hai tác giả người Việt ở nước ngoài soạn về lịch Việt Nam như ông đã giới thiệu trong bài, còn có nhiều phần mềm khác của chính người Trung Quốc soạn cho chính lịch vạn niên của họ thì rất nhiều kể cả Đài Loan, Hồng Kông, Trung Hoa và cả người nước khác nữa. Trong tay tôi có cả chục phần mềm loại đối chiếu âm lịch, dương lịch. Cho nên trong thời buổi này mà ông còn quy kết kiểu như vậy là quá lạc hậu.

- Về bản dịch của bà Hồ Thị Lan

Bà Hồ Thị Lan là dịch giả của cuốn sách *Lịch vạn niên dịch học phổ thông*. Trong lúc dịch tập sách này, dịch giả và nhà xuất bản quên ghi tên nguyên bản và tên tác giả của cuốn sách, cho nên *tại thời điểm này*, tôi chắc chắn rằng ông vẫn chưa biết tên gốc của bộ sách đó là gì và tác giả của nó là ai? Và cũng chưa từng thấy mặt mũi của bộ sách này ra làm sao. Tôi khẳng định như vậy bởi vì ông cứ mãi mê cho là tôi lấy toàn bộ bản dịch này để làm thành bộ sách của mình với một câu phán xét “*chỉ sắp đặt sách nằm ngang nữa là thành của bà Hồ Thị Lan!*”. Đúng là sách của tôi trình bày theo nguyên bản lịch vạn niên, còn bản dịch của bà Lan được chuyển nằm ngang để tiện việc in ấn. Trong lúc biên soạn tôi đã dùng nguyên bản này để tham khảo cho việc thực hiện lập trình trên máy tính, điều đáng nói ở đây bà Lan là một người dịch sách có trình độ cao, trình độ tôi dịch cũng chỉ thế là cùng, bởi thế tôi có tham khảo và sử dụng một số trang phần dịch của bà Lan về kiến thức âm lịch, trong lúc sử dụng số trang này tôi đã sửa chữa những điều bà đã dịch sai với nguyên bản, sau phần dịch tôi bổ sung thêm những thuật ngữ bằng chữ Hán về lịch của bản gốc để tiện cho người nghiên cứu khi cần tới. Còn phần lịch đối chiếu âm dương thì chúng tôi không cần đến vì chúng tôi đã có bản gốc. Trong lúc dịch phần lịch bà Lan vẫn còn có một số sai sót, những phần sai sót về kiến thức âm lịch cũng như bảng đối chiếu này tôi có ghi lại và có thư gửi ra cho bà (đã 8 năm rồi) qua nhà xuất bản để bà kịp đính chính lại, không biết bà có nhận được không, tôi chưa thấy hồi âm. Điều mà ông nói tôi lấy lịch của bản dịch này mà vẫn còn sai so với bản bà Lan, đó là chính là điều mà tôi đã lấy theo nguyên bản. Tài liệu của bà Lan dịch chỉ đến năm 2030, trong lúc đó tôi lập trình theo tài liệu Trung Quốc đến năm 2060. Do ông không đọc kỹ và đã không phân biệt được sự khác nhau giữa hai bản mà đi đến kết luận vội vàng là tôi lấy lịch của bà Lan. Đó lại là một điều sai lầm lớn!

Lời cuối với ông Lê Thành Lân

Lịch Vạn niên là sách ghi chú ngày tháng năm theo âm lịch từ thế hệ này sang thế hệ khác và nó được chỉnh sửa qua nhiều bộ óc trí tuệ tính toán vĩ đại của nhiều đời, mọi người hẳn chỉ ở cõi đời này trên dưới 100 năm, có phải những năm tháng dài đằng đẳng vừa qua chúng ta chưa sinh là đã có lịch? Và hiện nay chúng ta chỉ là người thừa hưởng những kiến thức đó. Cho nên tôi biên soạn lịch cũng chỉ là người kế thừa và cũng chỉ là người

“xào xáo” lại như ông Lân đã nói, tuy nhiên mỗi người xào xáo lại mỗi kiểu và có hợp khẩu vị với khách hàng hay không? Độc giả sẽ hiểu ngay những cuốn sách mà tôi đã sử dụng trong lúc biên soạn bộ lịch này như trong lời nói đầu và thư mục trích dịch tham khảo đã đề cập ở cuối bộ sách. Thưa ông, ông nói đi thì tôi cũng xin nói lại, trong các tập lịch của ông, ông có xào xáo trong những tài liệu mà ông đã liệt kê? Những điều lịch sử cũng như đối chiếu lịch âm dương nếu ông không nhờ vào tài liệu của Tiết Trọng Tam, Âu Dương Di hoặc tài liệu khác thì ông lấy đâu ra những dữ liệu của cả hai ngàn năm trước? Hay là ông ngồi tự sáng tạo ra mà viết? Tôi nghĩ rằng với những bậc đại trí như các cụ Hoàng Xuân Hãn, Nguyễn Như Lân, Bùi Quang Tung, Lê Đức Hoạt, Tiết Trọng Tam, Âu Dương Di, Georges Cordier, Mathias Tcham, L. Cadière, Kogler, Johann Adam Achall von Bell..., gần đây có Hồ Ngọc Đức, Trần Tiến Bình, Ngô Văn Quý... là những chuyên gia làm lịch, việc người kế thừa và xiển dương kiến thức của các vị ấy là việc làm đáng quý và cần thiết, có lẽ họ cũng không đòi hỏi gì hơn như những người ích kỷ khác. Lão Tử có câu: “Người học cao không tranh giành, người ít học lại hay hiếu sự”. Người làm khoa học cũng cần nên rộng lượng với những tài liệu đã công bố, không nên khắt khe quá với người đi sau, như thế mới tiến bộ được. Chừng mười năm tới đây việc ứng dụng tra cứu lịch trên máy tính xách tay, trên máy điện thoại di động sẽ là vấn đề bình thường, khi đó tôi nghĩ rằng không còn là của tôi hay của bạn nữa, hay là ai tham khảo của ai nữa, mà là của mọi người!

Tùy theo trình độ soạn sách của từng người mà thể hiện kiến thức khác nhau, việc ông góp ý tôi sẽ lưu tâm và nghiên cứu sau. Tôi nghĩ rằng, với những tập lịch vạn niên âm dương đối chiếu của tôi, ông nên chỉ ra cho tôi biết rằng trong lúc lập trình từ tài liệu lịch vạn niên của Trung Quốc để cho ra sản phẩm có sai hoặc chênh lệch ở chỗ nào để tôi sửa chữa, đính chính lại để thông tin đến với độc giả chính xác hơn, thì tôi đội ơn ông rất nhiều, như thế mới xứng đáng là một thức giả có tài có tâm. Người cũng như máy, có lúc cũng phải sai sót khi xử lý một khối lượng dữ liệu quá lớn, đó là chưa kể trong lúc lập trình còn có sự xung đột giữa các font chữ Hán và chữ Việt. Tôi nghĩ rằng ông không nên chỉ trích là tôi đã lấy của ai, vì lấy của ai tôi đều có trích dẫn.

Tôi không có đủ điều kiện để học cao và viết rộng như ông, tôi chỉ soạn sách phổ biến và đưa tiện ích đến giúp đỡ cho người cần tra cứu đối chiếu âm dương lịch một cách nhanh nhất, tiện lợi nhất, tôi làm được điều này là nhờ vào kỹ thuật của công nghệ máy tính. Ông là một người học rộng, có nhiều công trình nghiên cứu về lịch. Tôi nghĩ rằng ông không cần phải tốn công sức để phê phán, cãi cọ trên mạng, trên nhiều bài báo với nhiều người soạn lịch trong nước như các ông Nguyễn Văn Thang, Nguyễn Mạnh Linh, Nguyễn Hoàng Điệp, Trịnh Tiến Điều..., trong đó có cả tôi để mà làm gì. Tôi có cảm nhận rằng đối với những người soạn lịch vạn niên ông đều dị ứng!

Theo tôi thì ông nên để thì giờ soạn một bộ lịch thật tốt, dùng tiện ích để tra cứu cho người nghiên cứu cao sâu cũng như giới có học lực phổ thông, ông làm được việc này thì các sách báo “lá cải” của các soạn giả khác tự dừng phải thoái hóa, sách của họ in ra phải bế tắc không ai tiêu thụ. Trình độ của dân chúng ngày càng cao, họ có thể phân biệt được cái hay cái dở, ông khỏi phải nhọc công vô ích với những phê phán đăng trên nhiều báo trong thời gian vừa qua, mà theo tôi là chưa đúng tầm và tâm đức của một người có học hàm học vị cao như ông.

L Q N

TÓM TẮT

Bài viết đưa ra các dẫn liệu chứng minh những nhận xét của ông Lê Thành Lân trong bài “Ai là tác giả cuốn sách Lịch và lịch vạn niên?” có nhiều điều quy kết vô doán và sai lầm. Tất cả các công trình nghiên cứu về lịch pháp được sử dụng trong cuốn *Lịch và lịch vạn niên - Âm lịch Dương lịch đối chiếu 1780-2060* đều được tác giả đề cập trong Lời nói đầu và Thư mục tham khảo cuối bộ sách. Tác giả cũng khẳng định việc kế thừa các thành quả nghiên cứu về lịch pháp của những người đi trước, kết hợp với việc ứng dụng công nghệ thông tin để biên soạn thành một cuốn sách công cụ, giúp người đọc tiện tra cứu đối chiếu âm-dương lịch là việc làm đáng quý và hết sức cần thiết.

ABSTRACT

SOME COMMENTS ON LÊ THÀNH LÂN'S BOOK “AI LÀ TÁC GIẢ CUỐN SÁCH LỊCH VÀ LỊCH VẠN NIÊN?”

The article puts forward data to prove that a lot of Lê Thành Lân's assertions in the book mentioned are arbitrary and mistaken. All the research works regarding calendars that are used for the book *A Perpetual Calendar 1780-2060, Solar and Lunar Dates Compared* are mentioned in the Foreword, and in the Bibliography at the end of the book. The author states that an effort to inherit the previous researchers' success in calendar making and to apply informatics for a calendar that enables readers to easily compare Solar to Lunar dates is necessary and should be honoured.